

Oświadczenie złożone przez senatora Kazimierza Kleinę na 29. posiedzeniu Senatu w dniu 4 listopada 2016 r.

Oświadczenie skierowane do prezes Rady Ministrów Beaty Szydło

Tczëwôrtno Pani Premier!

60 lat temu, w dniu 28 rujana 1956 roku, powstało Zrzeszenie Kaszëbsczë, pôrã lat późni przejinaczone na Kaszëbskò-Pòmòrszczë. Ju 2 gòdnika òdbët sã pierszi zjòzd delegatów nowi stowòrë. Wszëtkò to zadzejało sã na dënédze pòstalinowczì zeldzi. Tej karno kaszëbsczich dzejarzów, ò baro rozmajitëch doswiòdczeniach – jedny chùtci cerpielë w Stutthofie, jinszi na robòtach, jesz jinszi bëlë przëmùszony walczëc w cëzy armii abò służëc w wòjskach pòlskich na Zòpadze – pòtrafiło w dëchù pòkòrë i pòspòlny regionalny sprawë dogadac sã i zarzeszëc stowòrã dlò dobra wszëtczich mieszkańców Pòmòrzégò.

Kaszëbë w ùszłocë wiedno bëlë terenã pògrãnczégò, z czegò wëchòdało tuszowanie kùltur, wzbògòcanie tradycji i intelektualnégò chwatu, alé téz dyskryminacjò z rozmajitëch stròn, pòniżanie i wëzwëskòwanie, a w cządach nògòrszi próbë pòrãnòsce tësacy òfiarów pòmòrdowónëch w Piòsznicë, Szpãgawskù, Stutthofie i jinszych mòlach martirologii. Bëlò tak temu, bò w kòzdim cządze dzejów Kaszëbë wiedno – zgòdno z pòwiedzeniem autora naszégò himnu Hieronima Derdowsczégò – trzimelë z wiarã katolëckã i pòlsczim nòrodã, chòc wiedno téz dbalë ò swòjã jawernotã, a òsoblëwie ò swòj słowiańszczy jãzëk kaszëbsczy.

Przez 60 lat dzejaniégò Kaszëbskò-Pòmòrszczë Zrzeszenie starało sã dozerac te òdwieczne wòrtnotë, chòc czasë do te nie bëlë letczë, òsoblëwie drãdzë sztòtë Gòdnika 1970 czë wòjnowi stòn. Równak wiedno zrzeszenie stojało na strażë szònowaniò prów człowieka, òsoblëwie demòkraticznëch wòrtnotów naszì spòlëznë. Kò nie bëlò tej dzywnë, że prawie w Stoczni Gduńszczy, w chtërny pòłowã kadrë stanowilë Kaszëbi, bël pòczãtk demòkraticznëch przemianów w Pòlsce, a westrzód nòbarzi zasłużonëch lëdzy tegò czãdu na pierszim mòlu nót je wëmienic Lecha Bãdkòwsczégò, a téz wiòldzégò kapłana ks. prał. Hilarégò Jastaka, jaczi miòł òdwògã jic do stoczniowców w Gdini i jakno pierszi w historii PRL-u òdprawic jima pòłowã mszã w baro niebezpiecznëch sztërkach dzejów naszégò państwa. Òni i setczy jinszych zapiselë sã nòpiãkniëszima lëtrama w dzejach Pòlszcy i naszì 60-latny stowòrë.

Pò ùstrojowëch zmianach Kaszëbskò-Pòmòrszczë Zrzeszenie – jak zòdna jinszò òrganizacjò na Pòmòrzim – przëstãpiło do bùdowaniò demòkraticzny i samòrãdny Pòlszcy. Przez wiertel wiekù bùdëje òbiwatelskã pòstawã wszëtczich mieszkańców Pòmòrzégò, òpiartã òsoblëwie na bògacim doswiòdczeniem historycznym Kaszëbów, chtërny warajã na ti zemi òd pòkòleniów, przez pòłtora tësacy lat. Dzãka swòjì òtemkłoscë Kaszëbi dzelã sã tím doswiòdczeniem z wszëtczima, jaczych pòwòjnowi kawel sczerowòł prawie na te zemie. Dzys wszëtcë razã twòrzã wspòlnã pòmòrskã jawernotã. Taczé dzejanie spròwiò, że coròz wiãcy lëdzy i coròz chãtni gòdò ò se, że sã Kaszëbama z wëbòru, niezalezno òd tegò, dze je mòl pòchòdzënkù jich starków. Òsoblëwie to sã dówò òdczëc na Zòpadnym Pòmòrzim, dlò chtërnégò wroscenië w tradycjã i ùszlotã je nòbarzi wòrtne i brëkòwnë.

Dzys Kaszëbskò-Pòmòrszczë Zrzeszenie to kòl 6 tësacy nòleżników – lëdzy ùczalëch, parlamentarzystów, samòrãdowców, gazëtników, szkòlnëch, ùrãdowników, bismónów, gbùrów a rëbòków. Ni ma dëcht zòdny wòzniëszì pòdjimiznë w regionie, w chtërny bë nie bëlò lëdzy zrzeszeniégò. To prawie ta jedna z wikszich w Pòlsce stowòrów nadòwò dzys tòn wikszoscë wëdarzenióm ò kùlturalnym, edukacyjnym, w dzëlu téz gòspòdarczim, òbliczim.

W 60-lecë stowòrë przënòlégò sã òddac tczã tím wszëtczim zawòlonym dzejarzóm, chtërny òdeszlë ju do wiecznoscë, a chtërny mielë swòj bëlny dzël w bùdowaniu samòrãdny i demòkraticzny Pòlszcy. Wiòlgò dzãka przënòlégò sã téz wszëtczim, jaczi dzys stanowiã ò znacënkù i bëlnym dzejaniem Kaszëbskò-Pòmòrszczégò Zrzeszeniò.

Szanowna Pani Premier!

Przed sześćdziesięcioma laty, w dniu 28 października 1956 r., powstało Zrzeszenie Kaszubskie, po kilku latach przemianowane na Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Już 2 grudnia odbył się pierwszy zjazd delegatów nowej organizacji. Wszystko to zaistniało na fali odwilży postalinowskiej. Wówczas grono kaszubskich działaczy, o różnych doświadczeniach – jedni wcześniej cierpieli w Stutthofie, inni na robotach, jeszcze inni przymuszeni walczyli w obcej armii lub służyli w polskich armiach na Zachodzie – umiało w duchu pokory i wspólnej regionalnej sprawy dogadać się i stworzyć organizację dla dobra wszystkich mieszkańców Pomorza.

Kaszuby w przeszłości zawsze były terenem pogranicza, z czego wynikało przenikanie kultur, wzbogacanie tradycji i potencjału intelektualnego, ale także dyskryminacja z różnych stron, poniżanie i wykorzystywanie, a w chwilach najgorszej próby życie straciło kilkanaście tysięcy ofiar zamordowanych w Piaśnicy, Szpęgawsku, Stutthofie i innych miejscach martyrologii. Tak się stało, bo w każdej chwili w dziejach Kaszuby zawsze – w zgodzie ze słowami autora hymnu kaszubskiego Hieronima Derdowskiego – trzymali z wiarą katolicką i narodem polskim, choć jednocześnie dbali o swoją tożsamość, a zwłaszcza o swój słowiański język kaszubski.

Przez 60 lat działalności Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie dbało o te odwieczne wartości, choć czasy temu nie sprzyjały, zwłaszcza trudne chwile Grudnia 1970 czy stan wojenny. Zawsze jednak zrzeszenie stało na straży poszanowania praw człowieka, przede wszystkim wartości demokratycznych naszej społeczności. Nic zatem dziwnego, że właśnie w Stoczni Gdańskiej, w której połowę pracowników stanowili Kaszubi, rozpoczął się proces demokratycznych zmian w Polsce, a wśród najbardziej zasłużonych ludzi tego czasu na pierwszym miejscu należy wymienić Lecha Bądkowskiego oraz wielkiego kapłana ks. prał. Hilarego Jastaka, który miał odwagę iść do stoczniovców w Gdyni i jako pierwszy w historii PRL odprawił im połowę mszę w tych bardzo niebezpiecznych, dziejowych chwilach naszego państwa. Oni i setki innych zapisali się najpiękniejszymi zgłoskami w dziejach Polski i naszej 60-letniej organizacji.

Po zmianach ustrojowych Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie – jak żadna inna organizacja na Pomorzu – przystąpiło do budowy demokratycznej i samorządnej Polski. Przez ćwierć wieku współtworzy obywatelską postawę wszystkich mieszkańców Pomorza, w dużym stopniu opartą na bogatym doświadczeniu historycznym Kaszubów, którzy trwają na tej ziemi od pokoleń, przez półtora tysiąca lat. Dzięki swej otwartości Kaszubi dzielą się tym doświadczeniem z wszystkimi, których powojenny los skierował właśnie na te ziemie. Dziś wszyscy wspólnie tworzą pomorską tożsamość. Taka postawa sprawia, że coraz więcej ludzi i coraz chętniej mówi o sobie, że są Kaszubami z wyboru, niezależnie od miejsca pochodzenia ich przodków. Odczuwa się to zwłaszcza na Pomorzu Zachodnim, dla którego zakorzenienie w tradycji i historii jest bardzo cenne i pożądane.

Obecnie Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie to około 6 tysięcy członków – naukowców, parlamentarzystów, samorządowców, dziennikarzy, nauczycieli, urzędników, biznesmenów, rolników i rybaków. Trudno znaleźć ważniejszą inicjatywę w regionie, w której nie brałoby udziału ludzie zrzeszenia. To właśnie ta jedna z większych organizacji w Polsce nadaje dziś ton większości inicjatyw o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, w części także ekonomicznym.

W 60-lecie organizacji należy oddać hołd tym wszystkim zasłużonym działaczom, którzy odeszli do wieczności, a którzy mieli znaczący wkład w budowanie samorządnej i demokratycznej Polski. Wielkie podziękowanie należy się także wszystkim, którzy współcześnie decydują o znaczeniu i solidnym działaniu Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego.

Kazimierz Kleina